

Lise öğrencilerinde kişilik, benlik kurguları, duygu gereksinimi ve eylem kimlikleme arasındaki ilişkiler

Mehmet Ertuğrul Uçar

Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Aksaray, Türkiye, ertugrulucar@aksaray.edu.tr

ÖZ Kişilik, psikolojinin önemli alanlarından biridir ve örgütlenmiş duygusal, bilişsel, toplumsal özellikler bütünü olarak ele alınmaktadır. Kağıtçıbaşı'nın modeli Türk kültüründe benliği, özerk, ilişkisel ve özerk ilişkisel olarak üçe ayırmaktadır. Eylem kimlikleme insanların kendi eylemlerini nasıl kimlikledikleridir. İnsanlar kendi eylemlerini düşük ya da yüksek düzeyde kimlikleyebilirler. Duygu gereksinimi insanların duygu içeren durumlara yaklaşma ya da bu durumlarda kaçınmalarına yönelik bir güdülenme düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, benlik biçimleri, duygu gereksinimi ve eylem kimliklemenin kişilik boyutlarını yordayıp yordamadığını belirlemektir. Araştırma grubu 335 lise öğrencisinden oluşmaktadır (%50,9 kız %49,1 erkek). Çalışmada verilerin toplanmasında Beş faktörlü kişilik ölçeği, ilişkisel, özerk, özerk ilişkisellik ölçeği, duygu gereksinimi ölçeği ve eylem kimlikleme ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları benlik biçimleri duygu gereksinimi ve eylem kimliklemenin kişilik boyutlarını anlamlı olarak yordadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler *Kişilik, Benlik, Duygu gereksinimi, Eylem kimlikleme*

Relationship between personality, self-construal, the need for affect and action identification in high school students

ABSTRACT Personality is one of the important domains of psychology, and it is deal with organized traits which are emotional, cognitive, social. Kağıtçıbaşı's model suggests that self-divided as autonomy, relatedness, and autonomous-related self in Turkish cultural context. Action identification is how people identificate their action. The need for affect is defined as general motivation level of people for participate in or flee form situations and activities contain affect. The aim of this study is to examine whether self-types, the need for affect, and action identification are predict personality. The research group consisted of 335 (50,9% female 49,1% male) high school students. To collect data, the personality, self, the need for affect and action identification scales were used. We used regression analysis in order to determine the predictors of personality. The results of this study indicated that self-types, the need for affect, and action identification significantly predict personality.

Keywords *Personality, self, Process of action identification, need for affect*

EXTENDED SUMMARY

Personality is one of the important domains of psychology and it deals with organized traits which are emotional, cognitive, and social. Various approaches have been proposed to examine personality but the Big-Five Personality Theory which suggests personality traits can be assessed under the five-factor has begun to come to the fore. These factors are extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and openness to experience. In cross-cultural and social psychology self is defined as dependent and interdependent which explain the effect of culture to self. In cross-cultural and social psychology point of view use dependence-interdependence self rather than individualism-collectivism. In this approach, dependence-interdependence are how individuals feel and behave regardless individuals live in which society and part of society. The contribution of social psychological and cross-cultural psychology depends on the framework of the individualism-collectivism. However, the meanings attributed to dependence-interdependence caused to confusion in explaining individual's behavior and attribute, like individualism-collectivism. Kagitcibasi model suggests that self can be defined as autonomous, relatedness, and autonomous-related self in Turkish cultural contexts. The process of action identification indicates that how people identify their action. People identify their action either low or high level. Low identification means that people evaluate as for their action not important for them, on the other hand, high action identification means that people's actions are complex and important for them. One of the sources of self is that how people evaluate their behavior. Thus, the process of action identification is effective in the formation of self and personality. The need for affect is defined as general motivation level of people for participate in or flee form situations and activities contain affect. The need for affect is a construct that describes individual differences in the tendency to approach or avoid emotion-inducing situations and activities. The need for affect is similar to the need for cognition, which taps the motivation to engage in the effortful cognitive activity. Social psychological and intercultural psychological perspective indicates that self-type and cultural context cause to formation personality. The aim of this study is to examine whether autonomy; relatedness; autonomous-related self-type, the need for affect and Process of action identification predict personality or not.

The participants of this study consisted of 335 (50,9 % females, 49,1 % males) high school students. To collect data Personal data form was used to obtain data on demographical features of the participants such as age and gender. The autonomy; relatedness; autonomous-related self-scales, the need for affect Scale and Process of action identification scale were used. To analyze the data Pearson Correlation and regression model in order to investigate relations among autonomy; relatedness; autonomous-related self the need for affect and Process of action identification predict extraversion, agreeableness, emotional stability, conscientiousness and openness to experience.

The preliminary analyses showed that autonomy; relatedness; autonomous-related self the need for affect, the process of action identification significantly predicted extraversion, agreeableness conscientiousness but not emotional stability and openness to experience. First regression analyzed showed that autonomy; relatedness; autonomous-related self the need for affect and Process of action identification significantly predict agreeableness. Relatedness; autonomy; autonomous-related self Need for affect and Process of action identification are significantly explained by 19 % variance totally in agreeableness. To be studied carefully values of β relatedness self, approach emotion and action identification significantly predicted agreeableness. Second Regression analyzed showed that autonomy; relatedness; autonomous-related self the need for affect and Process of action identification significantly predict extraversion. Relatedness; autonomy; autonomous-related self, need for affect and Process of action identification are significantly explained by 10 % total variance in extraversion. To be studied carefully values of β Relatedness and autonomy self significantly predicted extraversion. Third Regression analyzed showed that autonomy; relatedness; autonomous-related self, the need for affect and Process of action identification significantly predict conscientiousness. Relatedness; autonomy; autonomous-related self, need for affect and process of action identification is significantly explained by 9 % total variances in conscientiousness. To be studied carefully values of β only autonomous-related self significantly predicted. Fourth Regression analyzed showed that autonomy; relatedness; autonomous-related self, the need for affect and Process of action identification are significantly predicted emotional stability. Relatedness; autonomy; autonomous-related self-Need for affect and Process of action identification are significantly explained of 9 % total variance in emotional stability.

In this model to be studied carefully values of β , approach emotion explained 16% total variance, avoid emotion explained 29 % total variances but they are direction negative it means when avoiding emotion and approach emotion are decreases, emotional stability is increased. Five Regression analyzed to show that autonomy; relatedness; autonomous-related self the need for affect and Process of action identification are not significantly predicted openness to experience.

Overall, the results of this study indicated that relatedness; autonomy; autonomous-related self-type the need for affect which consists of avoiding emotion and approach emotion and the process of action identification are predict extraversion, agreeableness conscientiousness. To be studied carefully means of emotional stability is low ($\bar{x}=23,82$). The research group is containing high school students this means they are in adolescence and they are preparing university exam. These factors are caused to low emotional stability. There are no relationships between relatedness; autonomy; autonomous-related self and openness to experience in the study. Consequently, it should be examined that which factor effect on openness to experience.

GİRİŞ

Kişilik, psikolojinin önemli alanlarından biridir ve literatürde kişiye özgü olan ve kişiyi diğerlerinden ayıran örgütlenmiş duygu, düşünce ve toplumsal davranışların bütünü olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda kişilik, doğuştan getirilen ve çevreyle etkileşim yoluyla şekillenen ve kolay değişmeyen özellikler bütünü olarak da ele alınmaktadır. Kişiliğin bu kadar önemli olmasının nedeni kişiliğin, kişilerarası ilişkilerin niteliğini, zorlu yaşam koşullarına karşı uyumu, mesleki başarıları, sosyal katılımı, mutluluğu ve sağlığı yordayan en önemli değişkenlerden biri olmasıdır (McAdams, Olson, 2010). Kişilik konusunda çalışan ruh sağlığı uzmanları, bir bireyin diğerlerinden nasıl farklılaştığı ve benzediği üzerinde durmaktadırlar. Kişilik özellikleri, bireyleri birbirinden ayırır ve bireyin hangi ortamda nasıl davranacağı ve gelecekteki davranışlarına yönelik kestirimlerin dayanağını oluşturur. (McCrae, Costa 2003).

Kişiliği incelemek için çeşitli yaklaşımlar (psikanalitik, davranışçı, özellik yaklaşımı gibi) ortaya konulmuştur. Ancak son yirmi yıldır kişilik özelliklerinin beş faktör altında değerlendirilebileceğini ileri süren Beş Faktör Kuramı (Big-Five Personality Theory) ön plana çıkmaya başlamıştır. Pek çok araştırmacı kişiliğin odağının beş özellik altında toplanabileceği konusunda uzlaşmaktadır. Bunlar dışadönüklük (extraversion), uyumluluk (agreeableness), duygusal denge (emotional stability), sorumluluk (conscientiousness) ve deneyime açıklıktır (openness to experience). Dışadönüklük, sosyal beceri, girişimcilik ve konuşkanlık gibi özellikleri içermektedir. Dışadönükler aktif, sempatik, etkileyici ve baskın bireylerdir. Uyumluluk, sempatik, saygılı, samimi, anlayışlı gibi özellikleri içermektedir. Uyumlu bireyler başkalarıyla olumlu ve karşılıklı ilişkileri sürdürme eğilimindedirler. Duygusal denge, eleştiriye açıklık, sakinlik, rahatlık gibi özellikleri göstermektedir. Bu özelliğin baskın olduğu bireyler olumsuz duygularla ve durumlarla etkin biçimde baş ederler. Sorumluluk, öz disiplin, düzen, başarı gibi özellikleri içermektedir. Bu özelliğin baskın olduğu bireyler planlı, organize ve öz disiplinli olma eğilimindedir. Beş faktörden bir diğeri olan deneyime açıklık ise yaratıcı, merak, yeni düşüncelere açıklık gibi özellikleri içerir. Bu bireylerin hayal gücü geniş, estetik duyarlılıkları yüksektir (Morsünbül, 2014).

Dışadönük bireyler iyimser, sosyal, enerjik, neşeli, cana yakın, kendine güvenli, girişken ve diğerlerine karşı ilgili, kolay iletişim kuran ve iletişim kurmaktan memnun olan kişilerdir. İçe dönük kişiler ise kapalı, yalnız kalmayı seven, iletişim kurmakta zorlanan, kurdukları iletişimden mutlu olmayan, mesafeli bireyler olarak tanımlanmaktadır (Bono, Boles, Judge ve Lauver, 2002). Dışa dönükler diğer insanlara göre daha fazla mutlu olma eğilimindedirler ayrıca hayata karşı daha olumlu bakışa sahip olup; bağlılık, yakınlık ve sosyal ilişki sürdürmeye eğilimlidirler (Weitten, Hammer, Dunn, 2015).

Uyumluluk düzeyi yüksek kişiler, sempatik yardımsever güvenilir, yumuşak başlı, fedakâr, alçak gönüllü açık sözlü etkileşim ve iletişim sırasında çatışmadan uzak bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bunların aksine, uyumluluk düzeyi düşük kişiler ise, düşmanca, yarışmayı seven, güvenilmez, ve bir etkileşim sırasında karşısındakine karşı şüpheli, inatçı, kaba kişilik özellikleriyle bağdaştırılmaktadır (Bono ve ark., 2002). Uyumluluk düzeyi yüksek kişilik: yardım davranışı, empati ve çatışma çözümünde yapıcı olma ile ilişkilidir. Buna karşın uyumluluk düzeyi düşük kişilik, sınırlı düşmanca ve kuşkucu olma eğilimindedir (Weitten, Hammer, Dunn, 2015).

Sorumluluk kişilik özelliği, itaatkârlık, düzenlilik, öz disiplin, başarı yönelimlilik gibi özellikleri içinde barındıran bir kişilik boyutunu ifade etmektedir. Sorumluluğu yüksek kişiler yaptıkları işler ve ilişkilerinde disiplinli, dikkatli, başarıya duygusu yüksek olurken; sorumluluk düzeyi düşük olanlar, ilişki ve iletişimlerinde dikkatsiz, dağınık olarak değerlendirilmektedir (Costa ve McCrae, 1995).

Duygusal dengesi yüksek kişiler kendine güvenen, karşısına etkileşim ve iletişim sırasında karşısındakine güven veren, sakin özellikler gösterirler. Tam tersine duygusal dengesi düşük (Nevrötik) kişiler ise, endişeli, gergin, güvensiz, içine kapanık ve sınırlı özellikler göstermektedir (Costa ve McCrae, 1995). Nevrötik kişiler saldırgan, kırılğan, strese karşı aşırı tepki veren ve dürtüsel davranan kişilerdir (Weitten, Hammer, Dunn, 2015).

Deneyime Açıklık kişilik boyutu beş faktör kişilik yapısı içinde bilişsel yönü en fazla olan özellik olarak görülmektedir. Bu açıdan yüksek seviyede açıklık özelliğine sahip olan bireyler, hayal kuran, maceracı, orijinal, yaratıcı, meraklı, kendi düşünce ve duygularına yönelen olarak; düşük düzeyde olanlar ise, değişime direnen, kapalı, tutucu olarak değerlendirilmektedir. Deneyime açıklık boyutundakiler etkileşimlerinde de bu tür özellikler aramaktadırlar. (Bono ve ark., 2002). Deneyime Açıklık kişiler sorunlarını bitirmek için daha az ihtiyaç duyarlar ve belirsizliği tolere edebilirler. Bu kişilik özelliğinin

insanların politik ve ideolojik tutumlarını belirlediği daha az önyargılı olma eğilimde oldukları iddiası vardır. (Flynn, 2005 akt. Weitten, Hammer, Dunn, 2015).

Kişilik psikolojisi her ne kadar farklı ortam ve durumlarda değişmeyen bireye özgü sabit örüntüleri incelese de kültürlerarası psikoloji bakış açısına göre kişilik, birey ile eko kültürel ve sosyokültürel çevre arasında yaşam boyu etkileşim bir sonucudur (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasioti, 2015). Beş faktörlü kişilik kuramına dayalı kişilik araştırmalarında öne çıkan, kişinin davranışlarını, kalıcı psikolojik özellikler ile açıklamaya çalışma girişimini devam ettirmesidir. Beş faktörlü kişilik kuramı kişiliğin beş boyutunun kalıcı değişmez özellikler olarak biyolojik temelli olduğu iddiasından hareket etmektedir (Costa ve McCrae, 1995; McCrae, Costa, 2003). Bu yaklaşımda beş kişilik boyutu, bağlama göre ve kültüre göre değişmemektedir. Kültürler arası araştırmalar da bu durumu desteklemektedir (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasioti, 2015).

Beş boyutlu kişilik kuramı ve diğer özellik yaklaşımlarına aykırı olarak, kişiliğin kültürel bağlamdan kopartılamayacağı şeklinde temel bir iddia vardır. Bu yaklaşıma göre kişilik benlik hakkındaki bir kavramlar kümesidir, kültürel bir yapıdır ve bu nedenle kültürler arasında değişmesi olasıdır. Benlik, ABD ve Doğu Asya'daki araştırmacıların çoğu tarafından kültürel bir yapı olarak görülmektedir (Shweder, Bourne, 1984; Heine, 2008. Atk. Berry ve ark, 2015).

Bireyin kim olduğuna dair inançlarının tümüne birden benlik kavramı adı verilir. Bireyin kim olduğuna dair inançlarının içinde hem var olan durum hem de olmak istediği olası benlikler vardır. Bireyin benlik kavramına ilişkin bilgilerinin çoğu toplumsallaşma yolu ile gelmektedir. Çocukluk sırasında, anne baba, öğretmen ve arkadaşlarımız tarafından bize karşı belirli tarzlarda davranılır; dinsel, etnik ya da kültürel etkinliklere katılırız; bütün bunlar daha sonra benliğimizin önemli yönleri haline gelir. Benliğin oluşumunda bireyin kendisini değerlendirmesi, kendisi hakkındaki yüklemeleri de önemli bir rol oynar. Kültürler arası karşılaştırmalar kişinin benlik algısının içinde yaşadığı kültür ve kültürün değerlerine göre büyük ölçüde değiştiğine işaret etmektedir (Taylor, Peplau, Sears, 2007).

Markus ve Kitiyama Benlik algıları bakımından doğu kültürleri ve batı kültürleri arasında bulunabilecek farkları ortaya çıkaran çalışmalar yapmışlar bu amaçla Amerikan kültürü ve Japon kültürünü karşılaştırmışlardır. Amerika'da bireysellik ve kişinin kendisine özgü yeteneklerini keşfederek kendisini ve başkalarını nasıl ayırt edeceğine ilişkin güçlü bir vurgu vardır (Markus, Kitiyama, 1991). Buna karşın çoğu Asyalı ve batılı olmayan kültürlerde kişinin kendisini başkaları ile ilişkisi bağlamında tanımladığı davranışlarının genellikle başkaların düşünce duygu ve eylemleri tarafından belirlendiğini düşündüğü karşılıklı bağımlılık görüşüne sahiptir. İnsanlar arası karşılıklı ve bağımlılığa değer verilirken bağımsızlık ve teklik hoş karşılanmayıp dışlanır. Dikkat edilmesi gereken temel nokta batıların tamamı bağımsız, batılı olmayanların tamamının karşılıklı bağımlı benlik algısına sahip olmadıklarıdır; aynı kültür içinde kendini farklı benlik içinde algılayıp o yönde davrananlar olabilir (Triandis, 1999). Batıda kişilik ayrı bir organizma ayrışık, özerk, atomlarına ayrıştırılmış (soyut bir özellik, beceri, değer ve güdüler kümesinden oluşmuş), başkalarından ayrı olma arayışında ve diğerlerinden bağımsız kişi modeline dayanmaktadır. Doğu toplumlarında ise kişilik diğerleri ile ilişki içinde tanımlanır (Berry ve ark, 2015).

Benlik üzerine tamamen farklı bir bakış açısı Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilmiştir. Kağıtçıbaşı ilişkisel ve ayrılmış benlik arasında ayırım yapmıştır. Buna göre ilişkisel benlik toplulukçu yaşam tarzının hakim olduğu geleneksel tarım toplumlarında genellikle ataerkil değerlere dayalı, birey ile ailenin bütünlüğünü destekleyen toplumlarda vardır. Birey ve ailesi arasında hem duygusal hem maddi "karşılıklı bağımlılık" modeli vardır (Kağıtçıbaşı, 1998). Bu modelde bireyin aileye bağlılığı ya da aile ile birey arasında bir karşılıklı bağımlılığın olduğu söylenebilir. Birey hem duygusal olarak hem de ekonomik anlamda aileye bağlıdır. Ayrılmış ya da özerk benlik, bireyci batılı sanayileşmiş şehir çevrelerinde bulunur. Toplumlar sanayileşmenin etkisiyle değişmeye ve "çağdaşlaşmaya" başladıkları zaman, bireyin aileden koptuğu bir "bağımsızlık modeli" ortaya çıkmaktadır. Bu modele göre, çağdaş sanayi toplumlarında birey artık aileden bağımsızlaşmış, aralarındaki etkileşim en aza inmiş ve hatta kimi zaman da kopmuştur.

Kağıtçıbaşı'na (1998) göre, Japonya gibi bazı gelişmiş sanayi ülkelerinde ve gelişmekte olan bazı toplumlarda geçerli olan ve asıl toplumsal gerçeği açıklayan üçüncü bir model daha vardır. Kağıtçıbaşı'nın "karşılıklı duygusal bağlılık" modeli adını verdiği bu modele göre, birey ile aile, fiziksel ve ekonomik olarak birbirlerinden bağımsızlaşmıştır. Ancak aynı birey ile aile birbirlerine olan duygusal bağlılıklarını sürdürdükleri için ortaya "karşılıklı bir duygusal bağlılık" ilişkisi çıkmaktadır. Kağıtçıbaşı'na göre, bu alternatif modelde bağlılık ve özerklik bağdaşabilmektedir. Toplulukçu kültürlerin gelişmiş kentsel bölgelerinde birey ve aile arasındaki maddi ilişkilerin azaldığı, ancak

duygusal bağların kopmadığı aile modeli gelişmektedir. Böyle toplumlarda gelişen “özerk-ilişkisel benlik”, hem bireyci hem de toplulukçu ilişkileri içinde taşımaktadır(Kağıtçıbaşı, 1996).

Türk toplumunda sanayileşme ile beraber gelen hızlı kentleşme ve ekonomik refah, bireylerin fiziksel olarak geniş ailelerden ayrılmalarına ve çekirdek aile biçiminde yaşamalarına yol açmıştır (Kağıtçıbaşı, 2005). Bu durum fiziksel anlamda özerkliği getirmekle birlikte, bireyler duygusal olarak ailelerine bağlıdırlar. Öte yandan ekonomik refah anne babaların çocuklarını kırsal kesimde olduğu gibi maddi yatırım aracı olarak görmekten uzaklaştırmıştır. Ancak çocuğa duygusal yatırım artmış ve çocuk sayısının azalması, kadının aile içinde değer kazanması ve azalan erkek çocuğu tercihi ile beraber çocuk da psikolojik olarak değerli görülmeye başlanmış, karşılıklı duygusal bağlılık bir değer haline gelmiştir. Bu durum hem toplulukçu hem bireyci özelliklerin bir arada görüldüğü özerk-ilişkisel benlik yapısına yol açmıştır(Kağıtçıbaşı, 1996).

Maio ve Esses (2001)’e göre Duygular sıklıkla bazı özel biliş durumlarını takip etmektedir ve bilişsel görevler sıklıkla de bir miktar duygu içermektedir. İnsanlar duygu yoğunluklu aktivitelere katılma ve kaçınma yönünde farklılıklar sergilerler. Bu onların doğrudan duygu gereksinimi ile ilgili bir durumdur. Duygu gereksinimi insanların kendileri ve diğerleri için duygu içeren durumlar ya da aktivitelere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel güdülenme düzeyi olarak tanımlanmaktadır(Maio ve Esses, 2001). Duygular insanların yargılarını ve davranışlarını şekillendirmede etkilidir. İnsanlar duyguları rahatsız edici bulurlarsa onu yaşamak ve diğerlerinin duygularını anlama girişiminde bulunmayacaktır. Ayrıca insanlar duyguları üretici olarak görmezlerse onlara yaklaşımdan kaçınabilirler. Dolayısıyla insanlar duygu yoğunluklu aktivitelere katılma ve kaçınma yönünde farklılıklar sergilerler. Duygu gereksinimindeki bireysel farklılıklar, uç düzeydeki tutumlar gibi diğer önemli psikolojik değişkenleri tahmin etmede belirleyici olabilirler. Örneğin, duygusal deneyimleri yaşamaktan hoşlanan kişiler, tartışmalı konularla ilişkili uç fikirlere sahip olmaya daha fazla eğilimlidirler; çünkü uç fikirler insanlara güçlü duyguları tecrübe etme fırsatı verir. Kring ve Gordon (1998)’un yaptığı çalışma incelendiğinde erkekler duygusal durumlardan kaçınma davranışını daha fazla gösterirken, kadınların böyle durumlara yaklaşmaya daha istekli oldukları gözlenmiştir. Bu durum bireylerin davranışlarını kimliklemelerini de etkileyebilir (Duyan, Uçar, Kalafat, 2010).

Eylem kimlikleme kişinin kendi eylemini kimliklemesidir. Vallacher ve Wegner’e göre (1985) günün herhangi bir anında bir etkinlik sırasında bir kişiye “ne yaptığı sorulduğunda kişinin yaptığı ya da yapmakta olduğu şeyi betimleyen bir yanıt verdiği görülür. Kişinin ne yapıyorsun sorusuna verdiği yanıt o andaki eylemini kimliklemektedir (Öğülmüş, 1992). Eylem Kimlikleme Kuramı’na göre belli bir davranış çeşitli şekillerde kimliklenebilir ve betimlenebilir. Yine bu kurama göre eylemler ve eylemlerin kimlikleri arasında sıkı bir bağ vardır. Bu nedenle; eylemin kendisi, bir kişinin o eylemini nasıl kimlikleyeceğini etkileyebildiği gibi, eylemin kimlikleniş biçimi de o eylemin yönünü değiştirmesinde ya da aynı yönde devam etmesinde etkili olabilmektedir (Öğülmüş, 1992). İnsanlar eylemlerini farklı şekillerde kimlikleyebilirler. Örneğin bir ölçme aracı uygulanan bir öğrenci yaptığı eylemi ” sorulara cevap verme”, “öğretmenin istediğini yerine getirme”, “ bir araştırmaya katılma” ya da “bilimin ilerlemesine katkıda bulunma” şeklinde kimlikleyebilir. Eylem kimlikleme kuramına göre bu kimlikler hiyerarşik yapı oluştururlar. Alt düzeyde yer alan kimlikler o eylemin nasıl yapıldığını ya da o eylemi yapan kişinin beden hareketlerini içerir. Üst düzeyde yer alan kimlikler ise, o eylemin sonuçlarını hangi etki ile yapıldığını, eylemi yapan kişinin amacını ya da iyi niyetini içerir. Yani Eylem kimlikleri basit ya da karmaşık olabilmektedir. Vallacher ve Wegner’e göre (1989) eylem kimlikleme düzeyleri açısından bireyler arasında gözlenen bu farklılıkların nedeni bireylerin çeşitli eylem alanlarındaki deneyimlerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır (akt.,Öğülmüş, 1991).

Kişilik boyutlarının, duygu yoğunluklu aktivitelere katılma ve kaçınma yönündeki etkinlikler ile ilişkisi açıktır. Daha önce de belirtildiği gibi Dışa dönük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengesi, deneyimlere açıklık kişilik özellikleri yüksek bireyler rahat iletişim kuran, yeni yaşantılara ve duygulara açık bireylerdir.

Benlik biçimleri ve Kişilik boyutları arasındaki ilişkiler tam olarak araştırılmamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi Sosyal psikoloji ve kültürlerarası bakış açısından benlik, kişiliği kapsayan ve bağlam ve kültürden etkilenen bir olgudur. Kişilik psikolojisi açısından ele alındığında kişilik farklı durumlarda aynı örüntüyü gösteren özellikler bütünüdür. Kültürler arası bakış açısından ele alındığında kişilik, benlik biçimlerinden etkilenmekte ve değişmektedir. Türk kültüründe ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel benlik biçimlerinden hangisi ile kişilik boyutlarının ilişkili olduğu ve bu ilişkilerin yönlerinin araştırılması bu bakımdan önemlidir. Kağıtçıbaşı’nın modeli duygusal yakınlığın önemini

vurgulamaktadır. Alan yazını tarandığında duygusal yakınlık, kişilik ve benlik biçimleri arasındaki ilişkiler araştırılmamıştır. Bireylerin davranışlarını nasıl kimlikledikleri de benlik algısının oluşumunu etkilemektedir. Benliğin oluşumunda bireyin kendi davranışlarını nasıl değerlendirdiği önemli bir boyuttur. Benlik biçimleri duygu gereksinimi eylem kimlikleme ve kişilik boyutları arasındaki ilişkilerin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabileceği gibi, bu değişkenlerin ilişkisinin yönü ve gücü hakkında da bilgi verebilir.

Bu araştırmanın temel amacı Benlik kurguları, Duygu gereksinimi ve eylem kimliklemenin, Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklığı yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu bağlamda, bu araştırmada kuramsal açıklamalar dikkate alınarak bu değişkenleri içeren bir regresyon modeli kurulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda araştırmanın hipotezleri sunulmuştur;

Benlik kurguları (ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel) Duygu gereksinimi (Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma) ve eylem kimlikleme, Uyumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Benlik kurguları (ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel) Duygu gereksinimi (Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma) ve eylem kimlikleme, Dışa dönüklük kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Benlik kurguları (ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel) Duygu gereksinimi (Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma) ve eylem kimlikleme, Sorumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Benlik kurguları (ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel) Duygu gereksinimi (Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma) ve eylem kimlikleme, Duygusal Denge kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

Benlik kurguları (ilişkisel, özerk, özerk ilişkisel) Duygu gereksinimi (Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma) ve eylem kimlikleme, Deneyimlere Açıklık kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye’de lise döneminde Benlik kurguları Duygu gereksinimi ve eylem kimliklemenin Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Katılımcıların tamamı Gaziantep’te eğitim alan lise öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireyler, “15-19 yaş aralığında (ergenlik) olmak” durumu dikkate alınarak, amaçlı (purposive) örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örneklemenin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almak ve evrenin araştırma problemine en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırma grubundaki katılımcılar Gaziantep öğrenim görmekte lise öğrencileridir. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 358 katılımcıya uygulanmıştır Uç değerler temizlendikten sonra Gaziantep liselerinde öğrenim görmekte olan 335 katılımcı üzerinde analizler yapılmıştır. Katılımcıların %51 kız %49 erkektir. Çalışma grubundaki katılımcıların yaşları 15-19 arasında değişmektedir (\bar{X} yaş=17.04; Sd: 1.17).

Veri Toplama Araçları

Kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla (Verlmutts ve Geris 2005) tarafından Goldberg’ın (1992) ortaya koyduğu kişilik özellikleri ile ilgili 100 sıfattan 30’unu seçerek geliştirdikleri Morsünbül(2014) tarafından uyarlaması yapılan Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi kullanılmıştır. Testte her bir kişilik özelliği 6 madde ile ölçülmektedir. Maddeler “tamamen doğru”dan (7 puan), “tamamen yanlış”a (1

puan) doğru sıralanan 7 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Hızlı Büyük Beşli Kişilik ölçeğinin cronbach alfa iç güvenilirliği katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur.

Eylem kimlikleme düzeylerini ölçmek için Öğülmüş(1991) tarafından adaptasyonu yapılmış Davranış Kimlikleme Formu(DFK) ölçeği kullanılmıştır. DFK toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınacak toplam puan 0-25 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerin eylemlerini üst düzeyde kimliklediklerini düşük puan ise alt düzeyde kimliklediklerini göstermektedir. Bu çalışmada Davranış Kimlikleme Formunun cronbach alfa katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

Benlik biçimlerini ölçmek için Kağıtçıbaşı (2005) tarafından geliştirilen ilişkisellik, özerklik, özerk-ilişkisellik ölçekleri kullanılmıştır. Ölçekler 9'ar maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 5 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir.

İlişkisellik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.66, Özerlik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.70, Özerk-ilişkisellik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur. Her bir ölçekten alınan toplam puana göre bireylerin özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik durumlarına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır.

Duygu gereksinimlerini ölçmek için Maio ve Esses (2001) tarafından geliştirilen Duygu Gereksinimi Ölçeği Türkçe adaptasyonu kullanılmıştır(Duyan, Uçar, Kalafat, 2010). Ölçek 26 maddeden oluşmaktadır, maddeler 1 ve 7 arasında puanlanmaktadır. Bu çalışmada duygulara yaklaşma alt boyutunun cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .82, Duygulardan kaçınma alt boyutu cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 17.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Benlik kurguları Duygu gereksinimi ve eylem kimliklemenin Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklık yordayıp yordamadığını belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Verilerin analiz edilirken güven aralığı 0.05 olarak benimsenmiştir.

Süreç

Araştırmada veriler, bireysel uygulama ve grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler lise ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün izni ve yardımıyla toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 20-25 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Gaziantep ilinde Nisan 2015- Mayıs 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

BULGULAR

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Betimsel İstatistikler

	\bar{X}	SS
Uyumluluk	33.64	5.56
Dışa dönüklük	25.84	7.29
Sorumluluk	27.17	7.38
Duygusal denge	23.82	6.32
Deneyime açıklık	32.42	4.99
İlişkisellik	33.92	5.45
Özerklik	25.65	5.76
Özerk ilişkisellik	34.10	6.34
Duygulara Yakınlaşma	45.96	9.06
Duygulardan Kaçınma	35.66	9.09
Eylem Kimlikleme	16.57	4.85

Benlik kurguları Duygu gereksinimi ve eylem kimlikleme ile Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklığı Arasındaki İlişkiler aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Benlik kurguları Duygu gereksinimi ve eylem kimlikleme ile Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, duygusal denge, sorumluluk ve deneyime açıklığı Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Uyumluluk	1	.211**	.290**	.100	.377**	.345**	-.144**	.188**	.321**	-.198**	.214**
Dışadönük		1	-.134*	.380**	.287**	.148**	.100	.013	-.062	-.193**	.062
Sorumluluk			1	.036	.019	.097	-.134*	.233**	.179**	-.114*	.156**
Duygusal denge				1	.158**	-.015	.098	.052	-.092	-.263**	.119*
Deneyime açık					1	.096	.058	.043	.124*	-.038	.043
İlişkisel						1	-.369**	.394**	.326**	-.198**	.161**
Özerk							1	-.017	-.159**	-.086	-.091
Özerk İlişsel								1	.298**	-.337**	.272**
Duygu Yaklaş									1	-.246**	.150**
Duygu kaçınma										1	-.217**
Eylem kimlik											1

1:Uyumluluk 2:Dışadönüklük 3:Sorumluluk 4:Duygusal Denge 5:Deneyime Açıklık 6:İlişkisellik 7: Özerklik 8:Özerk-ilişkisellik 9: Duygulara yaklaşma 10:Duygulardan Kaçınma 11: Eylem Kimlikleme ** p<0.01 * p<0.05

İlişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik, duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve eylem kimlikleme ile uyumluluk boyutu arasındaki ilişkiler:

İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Uyumluluk boyutunun, yordayıp yordamadığını araştırmak için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.47 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00’den küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2008). Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Uyumluluk boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (R=0.439, R²=.193, F=13.075, P<0.05). İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Uyumluluk boyutu ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %19’sini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 3. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin, Kişilik boyutlarından olan Uyumluluk boyutunu yordayıp yordamadığını yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R ²	F	P
Sabit	19.855	3.728	.439	5.325	.000	.439 ^a	.193	13.075	.000 ^a

a. Yordayanlar: (Sabit), eylem kimlikleme, özerk, duygu yaklaş, duygu kaçınma, özerk ilişsel, ilişkisel b. Yordanan: Uyumluluk

Tablo 4. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme ile Kişilik boyutlarından olan Uyumluluğa ilişkin katsayı tablosu

Model	B	Sd. hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	19.855	3.728		5.325	.000			
İlişkisel	.254	.061	.249	4.143	.000	.345	.205	1.469
Özerk	-.014	.053	-.014	-.259	.796	-.144	-.013	1.229
Özerk İlişkisel	-.032	.051	-.037	-.629	.530	.188	-.031	1.387
Duygusal Yaklaşma	.128	.033	.209	3.836	.000	.321	.190	1.202
Duygusal Kaçınma	-.050	.033	-.082	-1.506	.133	-.198	-.075	1.211
Eylem Kimlikleme	.153	.060	.133	2.547	.011	.214	.126	1.114

Regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde İlişkisel benlik, Uyumluluk kişilik boyutunun ortalamalar arası varyansın %25 sini açıkladığı görülmektedir. Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik ve Duygusal kaçınma gereksinimi Uyumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Duygusal yaklaşma varyansın %20’ini Eylem kimlikleme varyansın %13’ ünü açıklamaktadır. Bu analiz sonucundan

hareketle Uyumluluk kişilik özelliğinin ilişkisel benlik tarafından yordandığı, Duygusal yaklaşma ve Eylemleri üst düzeyde kimliklemeninde uyumluluk kişilik özelliğini yordadığı sonucuna ulaşılabilir.

İlişkisel benlik, özerk benlik, özerk ilişkisel benlik, duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve eylem kimlikleme ile dışa dönüklük boyutu arasındaki ilişkiler:

İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Dışa dönüklük boyutunun, yordayıp yordamadığını araştırmak için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.47 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2008). Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Dışa dönüklük boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($R=0.317$, $R^2=.100$, $F=6.098$, $P<0.05$). İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Dışa dönüklük boyutu ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %10'unu açıkladığı görülmektedir.

Tablo 5. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Dışa dönüklük boyutunu yordayıp yordamadığını yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R ²	F	P
Sabit	23.573	5.168	.317	4.562	.000	.317 ^a	.100	6.098	.000 ^a

a. Yordayanlar: (Sabit), eylem kimlikleme, özerk, duygu yaklaş, duygu kaçınma, özerk ilişkisel, ilişkisel

b. Yordanan: Dışa dönüklük

Tablo 6. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme ile Kişilik boyutlarından olan Dışa dönüklük boyutuna ilişkin katsayı tablosu

Model	B	Sd. hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	23.573	5.168		4.562	.000			
İlişkisel	.337	.085	.252	3.970	.000	.148	.208	1.469
Özerk	.198	.073	.156	2.690	.008	.100	.141	1.229
Özerk ilişkisel	-.139	.071	-.121	-1.954	.051	.013	-.102	1.387
Duygusal yaklaşma	-.111	.046	-.138	-2.407	.017	-.062	-.126	1.202
Duygusal kaçınma	-.156	.046	-.194	-3.375	.001	-.193	-.177	1.211
Eylem kimlikleme	.071	.083	.047	.854	.394	.062	.045	1.114

Regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde İlişkisel benlik, Dışa dönüklük kişilik boyutu ortalamalar arası varyansın %25 sini açıkladığı görülmektedir. Özerk benlik varyansın %16 sini açıklamaktadır. Özerk-ilişkisel benlik ve Eylem kimlikleme Dışa dönüklük kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Duygusal yaklaşma varyansın %14'ünü Duygusal kaçınma varyansın %19 ünü açıklamaktadır ancak değerler eksi yöndedir. Bu durum duygusal yaklaşma ve duygulardan kaçınma gereksinimi arttıkça dışa dönüklük kişilik özelliğinin düştüğü şeklinde yorumlanabilir. Bu analiz sonucundan hareketle Dışa dönüklük kişilik özelliğinin ilişkisel benlik özerk ilişkisel benlik kurgularının yordadığı, Duygusal yaklaşma ve kaçınma gereksinimi, özerk benlik kurgusu ve Eylemleri üst düzeyde kimliklemenin, Dışa dönüklük kişilik özelliğini yordamadığı sonucuna ulaşılabilir.

İlişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik, duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve eylem kimlikleme ile sorumluluk boyutu arasındaki ilişkiler:

İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin, Kişilik boyutlarından olan Sorumluluk boyutunun, yordayıp yordamadığını araştırmak için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.47 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk,2008). Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Sorumluluk boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($R=0.304$, $R^2=.092$, $F=5.550$, $P<0.05$). İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve

Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Sorumluluk boyutu ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %9'unu açıkladığı görülmektedir.

Tablo 7. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Sorumluluk boyutunu yordayıp yordamadığını yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R ²	F	P
Sabit	22.852	5.252	.304	4.351	.000	.304 ^a	.092	5.550	.000 ^a

a. Yordayanlar: (Sabit), eylem kimlikleme, özerk, duygu yaklaş, duygu kaçınma, özerk ilişsel, ilişkisel
b. Yordanan: Sorumluluk

Tablo 8. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme ile Kişilik boyutlarından olan Sorumluluk boyutuna ilişkin katsayı tablosu

Model	B	Sd. hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	22.852	5.252		4.351	.000			
İlişkisel	-.119	.086	-.088	-1.377	.169	.097	-.072	1.469
Özerk	-.181	.075	-.141	-2.423	.016	-.134	-.127	1.229
Özerk ilişkisel	.234	.072	.201	3.241	.001	.233	.170	1.387
Duygusal yaklaşma	.086	.047	.106	1.833	.068	.179	.096	1.202
Duygusal kaçınma	-.026	.047	-.032	-.560	.576	-.114	-.029	1.211
Eylem kimlikleme	.121	.084	.080	1.436	.152	.156	.076	1.114

Regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde Özerk-ilişkisel benlik Sorumluluk kişilik boyutu ortalamalar arası toplam varyansın %20 sini açıkladığı görülmektedir. Özerk benlik varyansın %14 sini açıklamaktadır ancak değerler eksi yöndedir. Bu durum Özerk benlik kurgusu arttıkça dışa sorumluluk kişilik özelliğinin düştüğü şeklinde yorumlanabilir. İlişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme İlişkisel benlik, Sorumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Bu analiz sonucundan hareketle Sorumluluk kişilik özelliğini özerk ilişkisel benlik, kurgusunun yordadığı, sonucuna ulaşılabilir.

İlişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik, duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve eylem kimlikleme ile duygusal denge boyutu arasındaki ilişkiler:

İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Duygusal denge boyutunun, yordayıp yordamadığını araştırmak için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1.47 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2008). Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Duygusal denge boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (R=0.324, R²=.105, F=6.402, P<0.05). İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan Duygusal denge boyutu ortalamalarına ilişkin toplam varyansın %10'unu açıkladığı görülmektedir.

Tablo 9. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin, Kişilik boyutlarından olan Duygusal denge boyutunu yordayıp yordamadığını yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R ²	F	P
Sabit	33.392	4.465	.324	7.479	.000	.324 ^a	.105	6.402	.000 ^a

a. Yordayanlar: (Sabit), eylem kimlikleme, özerk, duygu yaklaşma, duygu kaçınma, özerk ilişsel, ilişkisel b. Yordanan: Duygusal denge

Tablo 10. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme ile Kişilik boyutlarından olan Duygusal denge boyutuna ilişkin katsayı tablosu

Model	B	Sd. hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	VIF
Sabit	33.392	4.465		7.479	.000			
İlişkisel	-.008	.073	-.007	-1.107	.266	-.015	-.006	1.469

Özerk	.059	.063	.054	.931	.353	.098	.049	1.229
Özerk ilişkisel	-.018	.061	-.018	-.292	.770	.052	-.015	1.387
Duygusal yaklaşma	-.111	.040	-.159	-2.784	.006	-.092	-.145	1.202
Duygusal kaçınma	-.198	.040	-.285	-4.956	.000	-.263	-.259	1.211
Eylem kimlikleme	.119	.072	.092	1.659	.098	.119	.087	1.114

Regresyon analizindeki β değerleri incelendiğinde Duygusal yaklaşma, Duygusal denge kişilik boyutu ortalamalar arası toplam varyasyon %16 sını açıkladığı görülmektedir. Duygusal kaçınma gereksinimi varyasyon %29 sini açıklamaktadır ancak değerler eksi yöndedir. Bu durum Duygusal yaklaşma ve Duygusal kaçınma arttıkça Duygusal denge kişilik özelliğinin düştüğü şeklinde yorumlanabilir. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik ve Eylem kimlikleme Duygusal denge kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Bu analiz sonucundan hareketle Duygusal denge kişilik boyutunu Duygusal yaklaşma ve Duygusal kaçınmanın ters yönde yordadığı, sonucuna ulaşılabilir.

İlişkisel benlik, özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik, duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve eylem kimlikleme ile duygusal deneyimlere açıklık boyutu arasındaki ilişkiler:

İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan deneyimlere açıklık boyutunun, yordayıp yordamadığını araştırmak için regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda VIF değeri 1,064 olarak bulunmuştur. VIF değerinin 10.00'dan küçük olması, değişkenler arasında otokorelasyon olmadığını bu nedenle regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2008). Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan deneyimlere açıklık boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur ($R=0.178$, $R^2=.032$, $F=1.798$, $P<0.05<P.099$).

Tablo 11. İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan deneyimlere açıklık boyutunu yordayıp yordamadığını yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi

Model	B	Sd. hata	β	t	p	R	R ²	F	P
Sabit	23.212	3.665	.178 ^a	6.333	.000	.178 ^a	.032	1.798	.099 ^{a a}

a. Yordayanlar: (Sabit), eylem kimlikleme, özerk, duygu yaklaşma, duygu kaçınma, özerk ilişsel, ilişkisel b. Yordanan: deneyimlere açıklık

TARTIŞMA ve SONUÇ

Analiz sonucundan hareketle Uyumluluk kişilik özelliğinin ilişkisel benlik tarafından yordandığı, Duygusal yaklaşma ve Eylemleri üst düzeyde kimliklemenin de uyumluluk kişilik özelliğini yordadığı sonucuna ulaşılabilir. Uyumluluk düzeyi yüksek kişiler, sempatik yardımsever, güvenilir, yumuşak başlı, fedakâr, alçak gönüllü kişilerdir. Uyumluluk boyutundaki bireyler yardım davranışı, empati ve çatışma çözümünde yapıcı olma ile ilişkilendirilmiştir (Bono ve ark., 2002; Weitten, Hammer, Dunn, 2015). Bunlar ilişkisel benliğin ya da karşılıklı bağımlı benliğin bireysel duyguları geri plana itip grubu ve grubun amaçlarını öne çıkarması ile ilişkili özellikleridir (Markus, Kitiyama, 1991). Uyumluluk kişilik özelliği toplulukçuluk ya da ilişkisellik ile paralel görünmektedir. Duygusal yaklaşma gereksinimi yüksek olmanın uyumluluğu yordadığı bulunmuştur. Duygusal yaklaşma gereksinimi yüksek olan kişilerin özelliği, bu kişilerin kendi gurupları dışındaki sosyal guruplara karşı çok güçlü tutumlarının var olması ve bu tutumlarında sürekli dile getirmeleridir. Duygusal yaklaşma gereksiniminin yüksek olması, bu bireylerde neden böyle güçlü tutumlar olduğunu açıklamaktadır: çünkü bir nesne ya da kişilere karşı nefret hissi ya da başka bir bireyi her şeyi ile tamamen kabul etmek içsel olarak memnun edicidir ve son derece güçlü bir duygu yaşamaya yol açar. (Maio ve Esses 2001). Bu durum ilişkisel benlik kurgusundaki bireylerin, gurupla aşırı özdeşleşme ve kendi grubundan olmayanlardan uzak durmaları olgusu ile paraleldir. Kendini bir grubun parçası olarak görüp gurupla tanımlamak, güçlü duygular yaşamaya yol açmaktadır bu nedenle, Duygusal yaklaşma gereksiniminin yüksek olması hem ilişkisel benlik hem de uyumlulukla ilişkilidir şeklinde yorumlanabilir. Eylemleri üst düzeyde kimlikleme yani bireyin kendi davranışını karmaşık olarak değerlendirmesinin, ilişkilerini de karmaşık değerlendirmesine yol açtığı bunun da uyumluluğu artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Analiz sonuçlarından hareketle, Dışa dönüklük kişilik özelliğinin, ilişkisel benlik ve özerk benlik biçimleri tarafından yordandığı; Duygusal yaklaşma ve kaçınma gereksinimi, özerk-ilişkisel benlik kurgusu ve Eylemleri üst düzeyde kimliklemenin, Dışa dönüklük kişilik özelliğini yordamadığı sonucuna ulaşılabılır. Dışadönük bireyler iyimser, sosyal, enerjik, neşeli, cana yakın, kendine güvenli, girişken ve diğerlerine karşı ilgili kolay iletişim kuran bağlılık yakınlık ve sosyal ilişki sürdürmeye eğilimlidirler. (Weitten, Hammer, Dunn, 2015). Bu özellikler ilişkisel benliğin diğerleri ile birlikte olma ve yakın olma isteği ile paraleldir; Bu özellikler özerk benliğin kendine ait duygularının olması, kendini diğerlerinden bağımsız gördüğü için kendi benliği geliştirecek yeni şeyler denemesinin dışa dönüklüğün kendine güvenme, girişimcilik ve enerjik olma özellikleri ile paraleldir. Duygusal yaklaşma ve duygulardan kaçınma bu kişilik boyutunu yordamıştır ama ters yönde yani Duygusal yaklaşma ve duygulardan kaçınma arttıkça dışa dönüklük azalmaktadır. Duygusal yaklaşmanın yani güçlü duygular yaşama gereksiniminin dışa dönüklük boyutu ile ters yönde olması duygu gereksiniminin yükselmesini bir noktadan sonra sosyal ilişkileri bozması ile açıklanabilir. Çünkü duygu gereksinimi yüksek kişiler tartışmalara girmekte, sosyal gruplara karşı güçlü tutumlar açıklamaktadırlar bunlarda diğeri ile ilişkileri bozabilir. Dışa dönüklük ve eylem kimlikleme arasında da ilişki çıkmamıştır. Eylemleri üst düzeyde kimlikleme yani bireyin davranışını karmaşık olarak değerlendirmesi, dışa dönüklüğü olumsuz yönde etkileyebilir çünkü eylemleri karmaşık görmek rahatlıkla diğer insanlar ile ilişki kurmayı bozabilir. Kültürel açıdan bakıldığında ilişkisellik ve özerk ilişkisel benlik biçiminde olanlar ait hissettikleri sosyal gruba üyeleri ile sürekli ilişki ve duygusal yakınlık içindedirler. Eğer tüm ilişkiler karmaşık ölçüde kimliklenirse bu durum rahat ilişki kurmayı engelliyor olabilir. Bu bulgu bu şekilde yorumlanabilir.

Analiz sonuçları incelendiğinde sorumluluk kişilik boyutunu özerk ilişkisel benlik anlamlı olarak yordamaktadır. Duygusal yaklaşma, Duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimlikleme İlişkisel benlik, Sorumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Özerk benlik, sorumluluk kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamakta ancak eksi yönde yordamaktadır. Buradan hareketle özerk benlik biçimi azaldıkça sorumluluk kişilik özelliğinin arttığı sonucuna ulaşılabılır. Kültürel olarak bu durum beklendik bir sonuçtur. Bağımsız ya da özerk bireyler, bağımsız olmayı bir davranışta bulunurken kendi başına karar alıp uygulamayı tercih etmektedirler. Özerk bireyler, yapacakları bir davranış üzerinde diğerlerin kontrol ve yönlendirmesi olmasından hoşlanmamaktadırlar. Dolayısı ile başka bireyler ve davranış yaptıkları ortamı değil kendilerini düşünerek hareket etmektedirler (Tridianis,1995). Özerk ilişkisel benliğin sorumluluk kişilik boyutunu yordaması Kağıtçıbaşı'nın açıklamaları dikkate alındığında beklenen bir durumdur. Özerk-ilişkisel benlikte kişiler duygusal olarak yakın olmak istemekte ancak fiziksel olarak bağımsız olmayı istemektedirler. Duygusal olarak yakınlığı sürdürme isteği bu kişilerin temel özelliklerden birisidir (Kağıtçıbaşı, 2005). Kişi duygusal olarak yakın hissettiği kişileri, örneğin ailesini yakın arkadaşlarını vb, düzenli olarak aramak, onların isteklerini titizlikle yerine getirmek istemektedir. Sorumluluğu yüksek kişiler, yaptıkları işler ve ilişkilerinde disiplinli, dikkatli olmaları; sorumluluk düzeyi düşük kişiler ise ilişki ve iletişimlerinde kişiler dikkatsiz, dağınık olma özelliklerini sergilemektedirler. Özerk-ilişkisel benlikte olanlar, karşılıklı duygusal ilişkiyi sürdürme isteğini taşıdıkları için bu benlik biçimi, sorumluluk kişilik boyutunun bu özelliklerini desteklemektedir bu yüzden bu boyutu yordadığı yorumu yapılabilir. Araştırma sonucunda ilişkisel benlik sorumluluk kişilik boyutunu yordamamıştır. Sorumluluk kişilik boyutunun, özellikleri olan itaatkârlık, düzenlilik dikkate alındığında ilk başta bu boyutun ilişkisel benliğin yordaması beklenmektedir. Ancak sorumluluk kişilik boyutu öz disiplin, başarı yönelimlilik gibi özellikleri ile birlikte düşünüldüğünde bu boyutun ilişkiselliğinin grubun başarıları ile kendini özdeşleştirme ve grubun hedeflerini kendi hedeflerinin önünde tutma özellikleri ile uyuşmaması ile açıklanabilir. Bu analiz sonucundan hareketle Sorumluluk kişilik boyutunu eylemlerini üst düzeyde kimlikleme ve duygulara yaklaşma arasında bir ilişki çıkmamıştır. Bu bulgu sorumluluk kişilik boyutundaki bireylerin dikkati titiz olması eylemin alt ya da üst düzeyde değil için kendisine odaklanmaları ile açıklanabilir.

Analiz sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk-ilişkisel benlik ve Eylem kimlikleme Duygusal denge kişilik boyutunu anlamlı olarak yordamamaktadır. Ortalamalar incelendiğinde duygusal denge kişilik boyutu en düşüktür ($\bar{X}=23.82$). Bu durum çalışma grubundakilerin ergenlikte olmaları ve üniversite sınavlarına hazırlanmaları ile açıklanabilir. Duygusal dengesi düşük(Nevrotik) kişiler ise, endişeli, gergin, güvensiz, içine kapanık ve sinirli özellikler göstermektedir. Bu özellikler üç benlik biçimi ile de uyuşmamaktadır. Bu bireylerin eylem kimlikle ilişkisinin çıkmaması nevroitik bireylerin eylemleri üzerinde çok fazla düşünmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Duygusal yaklaşma ve Duygusal kaçınma, duygusal denge kişilik boyutunu yordamıştır ancak ilişki ters yöndedir. Duygusal

yaklaşma ve Duygusal kaçınma arttıkça Duygusal denge kişilik özelliğinin düştüğü şeklinde yorumlanabilir. Bu analiz sonucundan hareketle Duygusal denge kişilik boyutunu Duygusal yaklaşma ve Duygusal kaçınmanın ters yönde yordadığı, sonucuna ulaşılabilir. Duygu gereksinimi insanların kendileri ve diğerleri için duygu içeren durumlar ya da aktivitelere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel güdülenme düzeyi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar duyguları rahatsız edici bulurlarsa onu yaşamak ve diğerlerinin duygularını anlama girişiminde bulunmayacaktır. Ayrıca insanlar duyguları üretici olarak görmezlerse onlara yaklaşımdan kaçınabilirler. Duygu gereksinimi, bireyin kendi duygularını düzenlemesi ile ilişkilidir. Duygu düzenleme ise, kişilerin pozitif duygularını devam ettirme becerileri üzerine odaklanır. (Maio ve Esses 2001). Duygusal dengenin düşüklüğü ergenlikte olmaları ya da sınava hazırlanmaları nedeni ile, bireylerin duyguları düzenlemede sorunlar yaşadıklarına işaret etmesi şeklinde yorumlanabilir.

Regresyon sonuçlarına göre İlişkisel benlik, Özerk benlik, Özerk ilişkisel benlik, Duygusal yaklaşma, duygusal kaçınma gereksinimi ve Eylem kimliklemenin Kişilik boyutlarından olan deneyimlere açıklık boyutunu 0.05 düzeyinde anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde deneyime açıklık kişilik boyutu, uyumluluk kişilik boyutundan sonra en yüksektir ($\bar{X}=32.42$). Korelasyon tablosu incelendiğinde deneyime açıklık kişilik boyutu ile duygulara yaklaşma ile 0.05 düzeyinde, 12'lik ilişki göstermektedir. Araştırma grubu 335 kişi olduğu için bu ilişki oldukça düşüktür. Daha önce de değinildiği gibi Deneyime Açıklık kişilik boyutu bilişsel yönü en fazla olan özellik olarak görülmektedir. Yüksek seviyede açıklık özelliğine sahip olan bireyler, hayal kuran, maceracı, orijinal, yaratıcı, meraklı, kendi düşünce ve duygularına yönelen olarak; düşük düzeyde olanlar ise, değişime direnen, kapalı, tutucu olarak değerlendirilmektedir. Deneyime Açıklık kişiler sorunlarını hemen çözmek, bir problemin tek ve basit bir cevabı olmasını istemek gibi davranışlar sergilemezler ve belirsizliği tolere edebilirler. Bu kişilik özelliğinin insanların politik ve ideolojik tutumlarını belirlediği daha az önyargılı olma eğilimde oldukları iddiası vardır. Araştırma grubunda ortalamanın yüksek çıkması grubun ergenlikte olması ve bu dönemin özelliği olarak meraklı hayalci ve kimlik arayışı içinde olmaları ile açıklanabilir. Daha öncede değinildiği gibi duygu gereksinimi ölçeği duygular ve biliş arasında bağlantı kurmaktadır. Her ne kadar korelasyonlar düşük olsa da bu kişilik boyutunun sosyal bilişsel süreçler ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Bu kişilik boyutunu etkileyen sosyal bilişsel süreçler araştırılmalıdır.

Genel olarak bu araştırmanın Türk kültüründe yapıldığı dikkate alındığında, kültürel öğeler olan benlik biçimlerinin kişilik boyutlarını yordadığı görülmektedir. Bu kişilik boyutları evrensel özellikler gösterebilir de kültürler arası psikolojinin kültürel öğelerden etkilendiği iddiası araştırma tarafından kısmen desteklediği söylenebilir. Ancak bu araştırma kişilik özelliklerinin tam olarak yeni oturduğu lisede yapılmıştır. Kültürel çevre yaklaşımı açısından bakıldığında araştırmanın toplumun farklı sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyleri ve farklı fiziksel çevrede yaşayanlar üzerinde tekrarlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Breugelmans, S.M., Chasiotis, A., Sam, D.L. (2015). *Kültürlerarası psikoloji araştırma ve uygulama*. (Çev.Ed.Leman Pınar Tosun.2015). Nobey Yay. Ankara.
- Bono, J.E., Boles, T.C., Judge, T.A. ve Lauer, K. J. (2002). The role of personality in task and relationship conflict. *Journal of Personality*. 70 (3): 311-344
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 9. Baskı, Ankara: Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Costa, P. T. Ve Mc Crae, R. R. (1995). Domains and facets: hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of Personality Assessment*. 64 (1). 21-50.
- Duyan, V., Uçar, E., Kalafat, T., (2010). Duygu ihtiyacı ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması, *Eğitim ve Bilim Dergisi* vol:36 No:161.s.116-131
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1993). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mcgraw-Hill.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1, 180-186.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji, kültür bağlamında insan ve aile*, YKY Yayınevi, İstanbul
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context. implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 403-422. Sage

- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kitayama, S., & Ishii, K. (2002). Word and voice: spontaneous attention to emotional speech in two cultures. *Cognition and Emotion, 16*, 29-59
- Goldberg LR (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychol Assess 4*: 26-42.
- John O.P. (1990). The "Big Five" factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and in questionnaires. Pervin LA editor. *Handbook of Pers: Theory and Res.* içinde. New York: Guilford Press; s. 66-100.
- Maio G.R. ve Esses V.M. (2001). The need for affect: Individual differences in the motivation to approach or avoid emotions. *Journal of Personality, 69* (4) 583-615.
- McAdams DP, Olson BD. (2010). Personality development: continuity and change over the life course. *Annu Rev Psycho 61*:517-542
- McCrae RR, Costa PT. (2003). *Personality in adulthood*. New York: The Guilford Press; 48-63
- Morsünbül Ü.(2014). Hızlı büyük beşli kişilik testi Türkçe versiyonu geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 27*(4):316-322
- Öğülmüş, S. (1991). Eylem kimlikleme düzeyine yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve okul türünün etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Öğülmüş, S. (1992). Eylem kimlikleme düzeyine; yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve okul türünün etkisi, A. *Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:25*(2), s. 497- 520.
- Taylor,S.E., Peplau,L.A.,Sears,D.O.(2007).*Sosyal Psikoloji*.(çev.Ali Dönmez). İmge yay. İstanbul.
- Triandis, H. C. (1999). Cross-cultural psychology, *Asian Journal of Social Psychology, 2*, 127-143
- Vermulst AA., Gerris JRM. QBF (2005). Quick Big Five Personality Test Manual. Leeuwarden, The Netherlands: LDC Publications,
- Weitten, W.,Hammer, Y.E.,Dunn,D.S.(2015).*Psikoloji ve çağdaş yaşam insan uyumu*. (Çev.Ed. Ebru İlkiz,2015). Nobel yay. Ankara.